

► 27 Novembre, 2023

CLORAT DE POTASSA

Ullar, el lletraferit

Josep Cassart
 Escriptor
 cassartjosep@gmail.com

Els Ullar es convertiren de manera gradual en els propietaris més importants del poble de Sant Feliu de Codines quan el 1515 van adquirir el mas Marmany, el traspàs de patrimoni del qual signaria l'hereu d'aquesta propietat, Bernat Marmany. Diverses terres i una imponent masia situada a la falda de ponent del torrent del Tura, que amb el ple domini dels nous amos li van anar canviant la fesomia i, en segles posteriors, va ser coneguda i encara ho és avui dia com Ca n'Ullar.

Al llarg dels segles la família Ullar va tenir disseminats pel poble i els seus encontorns tota mena de peces de terra, els quals en aquells temps la majoria eren conreus; camps de regadiu i de secà, quintanes i eres, vinyes i bosc, turons i basses. A començament del segle XVI, el primitiu cens dels fogatges inscrivía solament 41 focs (famílies) a Sant Feliu, fins al primer cens municipal que es va fer públic al segle XVIII, quan el nombre d'habitants ja era de 1.746. Els terrenys pertanyents a Ca n'Ullar eren tants i estaven tan escampats arreu que corria aquesta dita: "Pixa aquí, pixa allà, que sempre pixaràs a Ca n'Ullar."

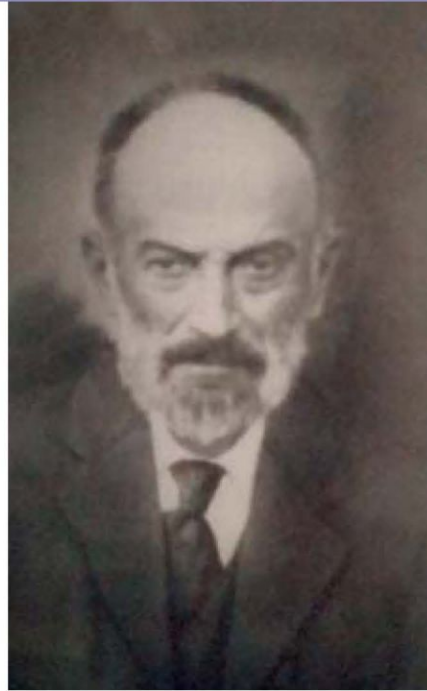
He trobat una publicació de la *Gaceta de Madrid* del 8 d'agost de 1896 –la que anys després es convertiria en el BOE– on hi ha una *Real Orden del Ministerio de la Gobernación* en la qual es decreta el cessament de l'alcalde i de pràcticament tot el consistori municipal de Sant Feliu! L'assumpte té a veure amb un acord sobre l'aigua, un bé sempre escàs al poble. Tradueixo: "Per posar fi al litigi sobre D. Francesc Ullar, que creu ser amo d'unes aigües que diu que pertanyen al Viver o comú de veïns i que varis testimonis declaren que en el lloguer dels consums se'n duïen una part l'alcalde, el tinent d'alcalde, el secretari [...] l'alcalde, veient que s'havia descobert això del lloguer de consums, entre imprecacions i blasfèmies els va desafiar en públic, dins la casa consistorial [...]" Com a resultat de la visita d'inspecció, acusen l'administració municipal de l'esmentat poble d'haver-se comés greus infraccions que podrien ser constitutives de delictes.

Diu un refrany castís: "Pleitos tengas y los ganas." Però si ets un terratinent de la nostra terra t'has d'empassar algun gripau, i els catalans, que no som tan optimistes, diem: "Qui pledeja, malalteja."

ACADÈMIA POÈTICA RURAL

El jove Francesc Ullar i Roca (Sant Feliu de Codines, 1846) va anar al Seminari de Vic, on va cursar estudis de Batxillerat a la secció de privats. Durant la seva època d'estudiant va fer amistat amb alumnes de la mateixa corda de les lletres: Martí Genís i Aguilar (Vic, 1847), fill del farmacèutic Genís amb establiment a la rambla del Carme i que, un cop doctorat en farmàcia, va regentar tota la vida la farmàcia de Can Feu, alhora que va publicar novel·les i llibres de narracions; Jaume Collell i Bancells (Vic, 1846), entregat al sacerdot i prolífic escriptor amb un acusat sentiment catalanista, del qual donava mostres amb aquests versos: "No captem el dret de viure / dret que no es compra ni es ven / poble que mereix ser lliure / si no li donen, s'ho pren"; Josep Serra i Campdelacreu (Vic, 1848), que esdevindria impulsor de la descoberta del Temple Romà, arxiver de l'Ajuntament de Vic, cronista de la ciutat i poeta; Josep Salarich i Giménez (Vic, 1849), metge epidemiòleg, va ser director de l'Hospital de Vic, escriptor i corresponent del *Diario de Barcelona*, i Jacint Verdaguer i Santaló (Folgueroles, 1845) sacerdot, conegut arreu com el poeta de Catalunya.

Tota aquesta colla, reunits a l'entorn de la Font del Desmai, de matinada, s'esplaiaven en les seves

En aquest ordre, Francesc Ullar i Roca, mossèn Cinto Verdaguer i el trasllat de l'Estendard de l'Orfeó Feliuà, obra d'Antoni Gaudí, a l'ajuntament el 1955

cuites poètiques i romàntiques i van fundar l'Acadèmia Poètica rural de l'Esbart de Vic. El santfeliuenc Ullar va travar una bona amistat amb tots ells, però sobretot amb Verdaguer, que ja hem dit que Ullar també era un lletraferit, tot i que mai no es va definir ni se sap que si va escriure cap assaig, cap poesia o cap prosa, per tant es mantindria al marge de la producció literària.

Com que Ullar també tenia algunes finques agrícoles per Osona, sovint feia anades a Vic i, en correspondència, Jacint Verdaguer va passar algunes temporades a Ca n'Ullar. El musicòleg mossèn Baldelló refereix una anècdota per boca d'en Nicomedes Ullar que aquest havia sentida explicar pel seu pare, d'una de les estades de Verdaguer a casa seva, on hi tenien una habitació batejada com el *quarto de mossèn Cinto*: "En una de les visites a Ca n'Ullar, mossèn Cinto feia el viatge en la diligència que anava de Caldes de Montbui a Sant Feliu de Codines. La pluja no va parar en tot el camí i en arribar al Prat de Dalt, un pagès va fer senyal de parada a la diligència. Però anava tan plena, que no hi havia cabuda de cap manera. Mossèn Cinto, en veure el pobre pagerol, mullat de cap a peus, se li va trencar el cor i, aixecant-se, el va cridar, dient-li: "Pugeu, bon home, que jo he de baixar aquí." I no era veritat. Va dir una mentida pietosa. És que ell portava paraigües i podia fer el camí que encara faltava sense perill de mullar-se tant com el pobre pagès que anava amb les mans a la butxaca. Aquest acte de caritat, tan propi de mossèn Cinto, va ésser conegut tot seguit arreu del poble."

Francesc Ullar i Roca es comptava entre els activistes de la Renaixença i a ell es deuen els primers Jocs Florals de Sant Feliu, celebrats el 1901 i presidits per Àngel Guimerà, uns jocs on també hi va haver la presència d'en Cinto Verdaguer com a convidat d'honor.

ULLAR I GAUDÍ

Quan el 1885 es va declarar una greu epidèmia de còlera que va començar per València i es va escampar a Catalunya, Antoni Gaudí, aclaparat per les circumstàncies, va decidir fer estada a Sant Feliu de Codines, segurament assessorat per algun dels membres de la colònia estiuèjant, que en aquells anys tan reculats ja pujaven al poble unguits de la nova tendència –gairebé doctrinal– com era l'higienisme, a la recerca de l'aire sa i del clima sec. Gaudí, d'aleshores 33 anys, tenia un ampli cercle d'amistats entre els quals s'hi comptava Cinto Verdaguer. Es va estar a Ca n'Ullar i Francesc Ullar, que era un amfitrió dels que no abundaven, no va voler cobrar a l'arquitecte mai ni cinc durant la seva estada. Gaudí, en aquella època tenia un tou de feina: la construcció de la Casa Vicens a Barcelona, El Capricho a Comillas (Cantàbria), els pavellons de la finca Güell i el primer projecte de la Sagrada Família, altar, sagrari i reliquiari.

L'epidèmia de còlera va remetre al cap d'uns mesos deixant un luctuós rastre de baixes i Gaudí va tornar als seus afers a la ciutat comtal. Va pujar a Sant Feliu en altres ocasions i en una d'aquestes, el 1901, Francesc Ullar, el mateix que havia arrendat uns terrenys a Joan Roca Cassart i Maria Umbert Ventura, que volien construir-hi una fàbrica, va sol·licitar a l'arquitecte que fes el projecte de la tèxtil. Gaudí es trobava al zenit de la seva carrera, precedit d'una aureola de fama i amb més demanda que no possibilitats reals d'atendre totes les peticions que li arribaven. Tot i que Gaudí va donar idees, la fàbrica *Can Roqueta* es va fer d'una altra manera. Però el que si faria Gaudí –també a proposta de Ullar– va ser l'Estendard de l'Orfeó Feliuà. L'arquitecte modernista va acceptar l'encàrrec, tenia una volença pels estendards, emblema de les societats corals que es desenvolupaven a redós de l'associacionisme i de la música, coses que a ell el satisfieien.

Ara darrerament la Teresa-Maria Sala i en Xavier Jové han presentat el seu llibre *Història d'un Gaudí ocult. L'estendard de l'Orfeó Feliuà* (Universitat de Barcelona, 2023), una obra feta amb tot detall i rigor, profundament documentada, sobre aquesta petita joia de Gaudí que té la seva seu al Museu Municipal Can Xifreda de Sant Feliu de Codines.

ARXIU FOTOGRAFIC MUSEU CAN XIFREDA

ARXIU FOTOGRAFIC MUSEU CAN XIFREDA